

ว่าด้วยคำว่า "สุภาพบุรุษ"

โดย ศรีบูรพา

จาก "พูดกันฉันท์เพื่อน," บทบรรณาธิการ สุภาพบุรุษฉบับปฐมฤกษ์
๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๒

...เรามีความเข้าใจหลายอย่างในคำ 'สุภาพบุรุษ' แต่ความเข้าใจนั้นๆ หากแก้ทั้งหมดไม่ บางคนยกมือชี้ที่บุรุษแต่งกาย โอ้โง่ ภาคภูมิ แล้วเปล่งวาจาว่า 'นั่นแหละคือสุภาพบุรุษ' ความจริงเครื่องแต่งกายไม่ได้ช่วยให้คนเป็นสุภาพบุรุษก็มากนัก เครื่องแต่งกายเป็นเพียง 'เครื่องหมาย' ของสุภาพบุรุษเท่านั้น และ 'เครื่องหมาย' เป็นของที่หาเทียมหรือปลอมขึ้นได้ง่าย เพราะฉะนั้นผู้ที่ติด 'เครื่องหมาย' ของสุภาพบุรุษ จึงไม่จำเป็นต้องเป็นสุภาพบุรุษทุกคนไป หนังสือเล่มหนึ่งแนะนำให้เรารู้จักสุภาพบุรุษของอังกฤษ โดยนับดังต่อไปนี้

๑. ขอบการกีฬา
๒. สุภาพเรียบร้อย
๓. ถือตัว (คือไม่ยอมประพฤติชั่วง่าย)
๔. ไม่เอิกที่กครึกโครม
๕. ขอบอ่านหนังสือพิมพ์
๖. มีนิสัยซื่อสัตย์

กฎกติกาของสุภาพบุรุษอังกฤษ บางข้อไม่จำเป็นสำหรับสุภาพบุรุษไทยนัก แต่ถ้าเรามีกฎที่ดีและปฏิบัติตามได้มากๆ ก็ย่อมแน่ละ ที่ความเป็นสุภาพบุรุษของเราจะต้องเด่นขึ้น ถึงอย่างไรก็ดี, เครื่องแต่งกายก็ไม่ได้อยู่ในกฎเกณฑ์ของสุภาพบุรุษอังกฤษในข้อใดข้อหนึ่ง บางทีสุภาพบุรุษอังกฤษเอง ก็คงจะถือว่า เครื่องแต่งกายเป็นเพียง "เครื่องหมาย" ของสุภาพบุรุษ เหมือนดังที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ข้างต้น ข้าพเจ้าค่อนข้างแน่ใจว่า ประเพณีได้บังคับ ให้สุภาพบุรุษของเรามีลักษณะต่างกับสุภาพบุรุษของชาติอื่นในบางประการ แต่จะต่างกันอย่างไร ไม่ใช่ว่าความมุ่งหมายที่ข้าพเจ้าตั้งใจเขียนในเวลานี้

ชาวอังกฤษยังถือกฎที่พิสดารอยู่อีกอย่างหนึ่ง ที่ว่า "Three generations make a gentleman" เนื้อความดูจะกะเด็ด ๆ มาข้าง 'ผู้ตีแปดเสาแหวก' ของเรา กฎอันนี้ชาวอังกฤษในยุคปัจจุบันดูเหมือนไม่ค่อยได้เอาใจใส่ พาลจะเห็นว่าเป็นกฎที่อ่อนเขินเสื่อที่เดียว ถ้าคนเราจะ เป็นสุภาพบุรุษได้ ต่อเมื่อบรรพบุรุษต้องเป็นสุภาพบุรุษมาแล้วถึง ๓ ชั่วคน ก็ดูออกจะเป็นบาปอันหนักสำหรับสุภาพบุรุษที่ไม่มีบรรพบุรุษเป็นสุภาพบุรุษอยู่ครั้น ๆ จากกฎอันนี้, สุภาพบุรุษดูเหมือนจะมีรูปร่างหน้าตาใกล้เคียงกับขุนนางเป็นอันมาก เพราะต้องอาศัยบารมีของผู้อื่นช่วย และก็ในหมู่พวกขุนนางอาจมีคนชั่วรวมอยู่ด้วยได้ ฉะนั้นในหมู่สุภาพบุรุษก็เห็นจะต้องมีคนชั่วรวมอยู่ได้ด้วยอีกกระมัง? เป็นของน่าขันมาก

ถ้าสมัยนี้ยังมีคนนิยมนับถือในกฎที่ว่า "Three generations make a gentleman" ถ้าจะว่า "สุภาพบุรุษ" มีรูปร่างหน้าตาใกล้เคียงกับ "ผู้ตี" ดูจะไม่ค่อยมีข้อคัดค้าน แต่ต้องให้เป็น "ผู้ตี" ซึ่งคนในสมัยนี้เข้าใจกัน ถ้าเป็น "ผู้ตีเดินตรอก" อย่างสมัย ๑๐ ปีก่อนลงไป สุภาพบุรุษของเราก็คงไม่มีโอกาสใกล้เคียงไปได้อีกตามเคย แต่อย่างไรก็ตาม, คำว่า "สุภาพบุรุษ" ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะมีความหมายแรงกว่า "ผู้ตี" เพราะผู้ตี, ตามความเข้าใจ ของข้าพเจ้า, เป็นแต่ทำตัวสุภาพอ่อนโยนอยู่ในกรอบของจรรยาเท่านั้น ส่วนสุภาพบุรุษ นอกจากจะต้องทำหน้าที่อย่างผู้ตี ยังมีหน้าที่จกจกอื่นๆที่จะต้องทำอยู่มาก หัวใจของ 'ความเป็นสุภาพบุรุษ' อยู่ที่การเสียสละ เพราะการเสียสละเป็นบ่อเกิดของคุณความดีร้อยแปดอย่าง หากผู้ใดขาดภูมิธรรมข้อนี้ ผู้นั้นยังไม่เป็นสุภาพบุรุษโดยครบครัน

ถ้าจะอธิบายความหมายของสุภาพบุรุษให้กระชับเข้า ก็จำต้องยืมถ้อยคำที่ว่า 'ผู้ใดเกิดมาเป็นสุภาพบุรุษ ผู้นั้นเกิดมาสำหรับคนอื่น', ซึ่งข้าพเจ้าได้แต่งไว้ในหนังสือเรื่องหนึ่งมาใช้..